

מנהג קדמון בהרבה מקהילות ישראל, לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות בבית הכנסת. יסוד המנהג ע"ש הכתוב 'ויתייצבו בתחתית ההר', כמו שעמדו אבותינו תחת הר סיני בשעת קבלת התורה. על המנהג הזה קמו עוררין רבים, ראשיתו של הפולמוס סביבו נמצא כבר בספרי הראשונים. **התשובה** בתשובותיו [סימן רסג] מתבקש לחוות דעתו בעניין.

דעת השוללים את המנהג מתבססת על הגמ' בברכות [דף יב/א]. הגמ' מביאה שבבית המקדש נהגו לשלב את אמירת עשרת הדברות עם קריאת שמע. "וקורין עשרת הדברות, שמע, והיה אם שמוע, ויאמר אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים", וביקשו לעשות כן אף בגבולין - "אלא שכבר ביטלום מפני תרעומת המינין". ופירש רש"י, "שלא יאמרו לעמי הארץ, אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקדוש ברוך הוא. ושמעו מפיו בסיני". מחוץ לבית המקדש ישנם עמי ארצות, ויש חשש שהמינים יטעו אותם לסבור שרק הפסוקים האלו נאמרו בסיני, מדוע אומות העולם מסרבים לקבל את

התורה, בגלל מצוות שהיו בידיהן מכבר, בכלל שבע מצוות בני נח.

שבע מצוות בני נח נועדו ביסודן לקיום העולם, למנוע השחתת עולם. מצוות כמו רצח, גזל, עריות, אבר מן החי - הצד השווה שבכולן שהן אינן מיועדות כדי לתקן את האדם עצמו אלא את כלל האנושות. הדבר דומה לחוקים הקיימים כיום ברוב המדינות בעולם. יש בעולם הרבה מדינות חופשיות, שמכוח השלטון הקיים בהם נחקקים חוקים רבים. כוח השלטון הוא חזק מאוד, ביכולתו להורות על סיכך חיי אדם ולהגביל את חירותם של התושבים במדינות אלו. אולם למרות זאת אין החוקים שלהן עוסקים בחיי הפרט, אלא רק במניעת הפגיעה בזולת וקיום החברה התקינה. אין להן כוח להתערב במה שאדם עושה בביתו, ברשותו הפרטית, אלא רק במה שנוגע לסביבה, לחברה ולמדינה. כך הוא גדר הציווי בשבע מצוות בני נח. לזה לא צריך 'קבלת מלכותי', אלא המלכות גזרת ואוסרת כל הנראה כנחוץ לשם קיום הממלכה.

תרי"ג מצוות היא מערכת של ציוויים שאינם באים מתוקף מלכות ה' על העולם, אלא כביטוי למלכות אישית על ישראל, ועל כל יחיד ויחיד מעם ישראל. מצוות כמו ציצית תפילין קריאת שמע ועוד רבות, אינן מיועדות 'החוצה' - לקיום העולם ומניעת הפגיעה באחר, אלא 'פנימה' - לרומם את האדם, להמליך את הקב"ה על כל מעשיו. כל אדם מישראל ממליך את הקב"ה על עצמו, ומתוקף זה הוא מחויב בגזירות השייכות לחייו הפרטיים. מדוע סרבו אומות העולם

לקבלת התורה, בגלל מצוות שהם מחויבים בהן בלאו הכי. התשובה היא שאותן מצוות עצמן מקבלות עכשיו ממד אחר, שונה לגמרי. דווקא אותן מצוות שהיו בידן מהוות עכשיו אבן בוחן לנכונותם לקבל תורה. לקבל את איסורי רציחה וגזל במובן של מניעת רציחה וגזלה, קיום המין האנושי וניהול חיים תקינים, זה דבר אחד, ולקבל אותן במובן של קידום האדם, תיקון עצמי והשלמת נפשו באותם עניינים, זה כבר עניין אחר לגמרי. כאשר התורה מצווה 'לא תגנוב', אין הכוונה רק למנוע גנבה וגזלה, אלא 'לא להיות גנב'. את זה אומות העולם אינם יכולים לקבל על עצמם, כי זה סותר את מהותם הפנימית. גם אם נצליח להישמר מלגנוב אבל לא נוכל להימנע מלהיות

גנב.¹ לפני מעמד הר סיני כבר נהגו שבע מצוות בני נח, הייתה קבלת מלכות ה' במובן של 'תיקון העולם', שכוחה לצוות ולגזור על דברים הנוגעים לכלל,

והם הדברים אשר אמרנו, המלכת השם שהתחדשה ביציאת מצרים, המלכות המיוחדת לעם ישראל, היא הבסיס לקבלת התורה, היא הקבלו מלכותי שהתחדש במעמד הר סיני. המלכות של הקב"ה על ישראל שונה ממלכותו על כל העולם, היא נועדה למעננו ומכוונת לכל אחד ואחד מישראל בהשגחה פרטית. המטרה שלה היא לשמר אותנו, לגדלנו ולטפחנו. אנחנו ממליכים את הקב"ה עלינו, מתחייבים למסור את עצמנו אליו בכל כוחנו, ולקבל מאתו את הדרך לגדול ולהתפתח כל אחד לפי כוחו.

4 בפרשת ואתחנן (דברים פרק ד) משה רבנו מזהיר את עם ישראל על זיכרון מעמד הר סיני. "רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבני בניך". יש איסור מיוחד על שכחת מעמד הר סיני, צריך לזכור לא רק את התורה בעצמה, את המצוות והאיסורים, אלא גם את הצורה שבה היא ניתנה. "ותקרבון ותעמדון תחת ההר, וההר בוער באש עד לב השמים, חושך ענן וערפל". כל זה חלק מן העניין, זה מגדיר את מהות נתינת התורה. עלינו להודיע את זה לבנים ולבני הבנים, כחלק ממסורת העברת התורה.

5 וכך מבואר בגמ' בשבת (דף פח/א): "מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו". יום השישי של בריאת האדם הוא יום שישי בסיוון שנתנה תורה, כי ביום זה היה גמר הבריאה. מעמד הר סיני לא נועד רק כדי להחיל עלינו את חוקי התורה, אלא כדי להשלים את הבריאה, את בריאת העולם והאדם.

6 י. ביצירת האדם נאמר "ויפח באפיו נשמת חיים", ובוהו בראשית נאמר על כך "מאן דנפח מתוכו נפח", דהיינו בריאת האדם נעשתה ע"י שהקב"ה נפח באפיו מתוכו, הוא נפח באפנו רוח ה'. במתן תורה היה גמר היצירה על ידי 'קול השם', כלומר מה שנעשה בבריאת האדם בששת ימי בראשית על ידי 'ויפח באפיו', בבריאת האדם של יום השישי בסיוון זה נעשה על ידי קול ה'.

7 ועל דרך זה נבין את מנהג העמידה בזמן קריאת עשרת הדברות, אשר אינו מפני עצם קריאת הפסוקים, אלא מפני 'קבלת המלכות' המונחת בזה, יש כאן כביכול נוכחות של הקב"ה, כמו במעמד הר סיני, ואנו עומדים בשעה זו כעומדים לפני המלך. אנחנו לא מייחסים לפסוקים עצמם חשיבות גדולה משאר פסוקי התורה, זה לא עמידה בגלל תוכן הדברים אלא מחמת המשמעות שהם מסמלים.

בקצרה, העמידה בעשרת הדברות באה לבטא דבר אחד, המלך נמצא כאן ואנחנו עומדים ומקבלים את מלכותו. בכל שנה בקריאת הפרשה של מעמד הר סיני, אנו מחדשים ומחזקים את הקשר עם הקב"ה, את היותו המלך שלנו ואנחנו נתינו ועבדיו. עומדים בשעת קריאת התורה ובכך עומדים על מהות הקשר עם בורא עולם, קשר של 'תמליכוני עליכם', מלכות אישית על כל אחד מאתנו, מקיימים בנפשנו 'קבלו מלכותי ואחר כך קבלו גורותי'.

2 א"ע
"לא תרצח" (כ: יג) — הנה לפי הטעם העליון [שקוראים בציבור] קוראים "לא תרצח" בקמץ תחת ה"צדיק", ולפי טעם התחתון [שקוראים ביחיד] קוראים בפתח תחת הצדיק [לא תרצח]. ואמר הגר"א זצ"ל שבוהו מרומז מה שאחז"ל (ע"ז דף יט) עה"פ "כי רבים חללים הפילה, ועצומים כל הרוגיה" (משלי ז: כו) — "כי רבים חללים הפילה", זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, ופותח פיו לכל שואל. והו"ו "לא תרצח" בפתח [ע"י פתיחת הפה]. ועצומים כל הרוגיה", זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה, ומקמץ פיו — והו"ו "לא תרצח" בקמץ.